

Тютюнник Ю. М.

к.е.н., професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

**ПОЗИТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МАЙНОВОГО СТАНУ
ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ДЖЕРЕЛ
ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ**

Майновий стан – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів (майна) і пасивів (джерел формування капіталу). Аналіз майнового стану суб'єкта господарювання починається з оцінювання складу, структури та динаміки сукупного капіталу, під яким розуміють підсумок (валюту) балансу, що, з одного боку, показує загальну суму засобів, які має у своєму розпорядженні підприємство (активи), а з іншого – суму джерел утворення цих засобів (пасиви).

До пасивів балансу (звіту про фінансовий стан) належать власний капітал і зобов'язання. Від того, який капітал є в розпорядженні суб'єкта господарювання, наскільки оптимальна його структура та як ефективно він трансформується в основні й оборотні засоби, залежать фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» № 2164-VIII від 5.10.2017 р. наведене таке визначення: власний капітал – різниця між активами і зобов'язаннями підприємства [1].

Власний капітал є основою для започаткування і продовження господарської діяльності підприємства, одним із найважливіших показників, оскільки виконує функції [2, с. 48]:

- 1) довгострокового фінансування (забезпечення безперервності діяльності) – перебуває в розпорядженні підприємства необмежено довго;
- 2) фінансування ризику – власний капітал є гарантією захисту капіталу кредиторів і відшкодування збитків;

3) самостійності та влади (участі в управлінні підприємством) – величина власного капіталу визначає рівень фінансової незалежності та впливу власника;

4) розподілу доходів, прибутків та активів – частки окремих власників у капіталі є основою під час розподілу фінансового результату і майна у разі ліквідації підприємства.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [3].

Залежно від строку погашення зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Важливим питанням в аналізі структури джерел формування капіталу є оцінювання оптимальності співвідношення власного і позикового капіталу. На це співвідношення впливає низка факторів, зумовлених внутрішніми і зовнішніми умовами діяльності суб'єкта господарювання та обраною ним фінансовою стратегією, зокрема: розширення або скорочення обсягів діяльності (впливає на динаміку потреб у залученні коштів); тривалість одного обороту оборотних активів; співвідношення тривалості виробничо-комерційного циклу та періоду погашення поточної кредиторської заборгованості; структура витрат підприємства; накопичення надлишкових запасів, недіючого обладнання, матеріалів тощо; вилучення коштів на створення сумнівної дебіторської заборгованості, що спричиняє збільшення додаткового позикового капіталу.

У теорії та практиці фінансового аналізу проблема оптимального співвідношення власного і позикового капіталу не має однозначного вирішення. Вчені-економісти по-різному оцінюють оптимальність співвідношення власного і позикового капіталу (наприклад, 70:30; 60:40; зазвичай – 50:50). Кожне підприємство має визначати його у взаємозв'язку зі структурою основного й

оборотного капіталу, швидкістю оборотності оборотних активів та іншими факторами. Аналіз структури власного і позикового капіталу необхідний для оцінювання раціональності джерел фінансування діяльності підприємства та його ринкової стабільності. Цей чинник дуже важливий, по-перше, для зовнішніх користувачів інформації (наприклад, для банків, інвесторів, постачальників ресурсів) у зв'язку з визначенням ступеня фінансового ризику і, по-друге, для самого підприємства під час обґрунтування фінансової стратегії.

Підсумком аналізу складу, структури та динаміки джерел формування капіталу має бути формулювання комплексних висновків, у яких наводяться позитивні та негативні ознаки і тенденції у майновому стані підприємства.

До основних позитивних характеристик майнового стану з погляду інформації пасиву балансу слід віднести такі [2, с. 59].

1. Збільшення абсолютної величини власного капіталу, зростання його частки в джерелах формування капіталу, що вказує на підвищення рівня фінансової стійкості підприємства. Зміна співвідношення власного і позикового капіталу, їх динаміка визначають економічну незалежність підприємства, стан його фінансової автономії. Підвищення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу відбуватиметься за таких змін складових пасиву:

- темп приросту власного капіталу перевищує темп приросту зобов'язань і забезпечень;
- власний капітал збільшується, а зобов'язання і забезпечення зменшуються (або залишаються незмінними);
- власний капітал залишається сталим, а зобов'язання і забезпечення зменшуються;
- власний капітал зменшується повільніше, ніж зобов'язання і забезпечення.

2. Відсутність сум або їх скорочення за так званими «негативними» статтями розділу I пасиву балансу: непокритий збиток (рядок 1420), неоплачений капітал (рядок 1425), вилучений капітал (рядок 1430), наявність яких впливає на зменшення величини власного капіталу.

3. Збільшення абсолютної величини і підвищення частки довгострокового

залученого капіталу в джерелах формування капіталу. Наявність довгострокових кредитів свідчить про зростання фінансових можливостей підприємства в оперативному маневруванні джерелами покриття його потреб, а отже, про довіру до підприємства з боку комерційних банків та інших кредиторів.

4. Скорочення у динаміці сум поточної кредиторської заборгованості за видами та в цілому, зниження її частки в джерелах формування капіталу, зобов'язаннях і забезпеченнях, поточних зобов'язаннях і забезпеченнях. Якщо поточна кредиторська заборгованість зростає, то темп її приросту має бути меншим від темпу приросту оборотних активів (особливо високоліквідних активів), що матиме позитивний вплив на ліквідність балансу та платоспроможність підприємства.

5. Приблизна рівновага між сумами і динамікою (темпами приросту) поточної кредиторської заборгованості та поточної дебіторської заборгованості, що є ознакою ефективних платіжно-розрахункових відносин підприємства.

Протилежні до наведених ознак і тенденцій вважатимуться негативними в оцінюванні фінансового стану підприємства за інформацією пасиву балансу.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. (зі змін. і доп.) (у редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» № 2164-VIII від 5 жовт. 2017 р.) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

2. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. – Полтава : ПДАА, 2016. – 432 с.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.